

Metatietosanasto

Asiantuntija työryhmien yhteiskokous
3.11.2020

Kiti Vilkki-Eriksson
Kansalliskirjasto

Metatietosanasto – mts

Metatietosanasto

Sisällön kieli suomi

Aakkosellinen Hierarkia Ryhmät

- Ajanjakso
- Ekspressio
- Kappale
- Manifestaatio
- Paikka
- Suhteet
- Teos
- Toimija

Tietoja sanastosta

NIMI Metatietosanasto

KUVAUS Metatietosanasto on aineistojen kuvailussa tarvittavien termien ja ilmausten kokonaisuus, joka sisältää sekä ISBD-kuvailusääntöjen että RDA-kuvailuohjeiden mukaista terminologiaa. Sanaston käyttö vakiinnuttaa kuvailevan metatiedon tuottamista ja yhtenäistää kuvailua tiedonhaun tuloksellisuuden edistämiseksi.

Metatietosanaston rakenteellinen hierarkia perustuu FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Description) -käsitelmän mukaisiin kategorioihin teos, ekspressio, manifestaatio, kappale, henkilö, yhteisö, suku sekä niiden väli-suhteet.

Termi teos viittaa itsenäiseen tiedolliseen tai taiteelliseen sisältöön.

Termi ekspressio viittaa teoksen tiedolliseen tai taiteelliseen toteutukseen, joka on muodoltaan ääntä, kuvaa, liikettä, kirjaimista koostuva, musiikkinuotinos.

Termi manifestaatio viittaa teoksen ekspression saamaan ilmiösuun (esim. CD-äänilevy, kirja, karttalehti, PDF-tiedosto)

Termi kappale viittaa yksittäiseen manifestaation toteutumaan (esim. yksittäinen kirja, CD-äänilevy kirjaston kokoelmissa)

Termi henkilö viittaa yksilöön tai yksilön (vksin tai yhdessä yhden tai useamman

Metatietosanasto

- Kuvailussa ja tiedonhaussa tarvittavien termien ja fraasien sanasto
- Asiakas – tiedonhakija tai kuvailija löytää/tallentaa kaikki samankaltaiset asiat yhteisillä, uniikeilla muodoilla
- Soveltuu myös **asiakas- ja käyttöliittymissä** näkyvien otsikoiden valintaan
- Metatiedon **automaattisen käsittelyn** mahdollistaja: koneluettavuus, kieliriippumattomuus, linkitykset

Metatietosanasto (2)

- Sanaston toimittajana ja kehittämisryhmänä Metatietosanasto-työryhmä, jonka jäsenet ovat Kansalliskirjastosta, Åbo Akademiasta ja Kirjastopalvelusta
- Kansalliskirjasto vastaa suomenkielisten termien ja fraasien tuottamisesta sekä sanaston kehittämisestä
- Åbo Akademin kirjasto vastaa Metadatatietojen ruotsinkielisistä termeistä ja fraaseista

Metatietosanasto (3)

- Sisällöntuottajina myös kansalliset kuvailuryhmät: Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä (Kumea), Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä (Sisku), Musiikin metatiedon asiantuntijaryhmä (Muusa), Toimijakuvailun asiantuntijaverkosto (Toiku)
- KAM-sektori (kirjastot, arkistot, museot)
- Myös yksittäiset metadatan tuottajat ehdottavat tarvitsemiaan termejä ja fraaseja

Metatietosanasto (4)

- Ensimmäinen versio 2013
- Fintoon vuoden 2016 alusta [Metatietosanasto](#)
- Työvälineenä TopBraid – skos-standardi
- Jäsennelty RDA:n ja FRBR:n mallien rakenteelle
- Omat urn-tunnisteet (esim. [Aineiston käyttöehdot \(manifestaatio\)](#))
- Yhteys RDA-rekisteriin [RDAREgistry](#)

Metatietosanasto (5)

- Suomenkielisiä termejä ja fraaseja 3655
- Ruotsinkielisiä termejä ja fraaseja 3652
- Englanninkielisiä termejä ja fraaseja 2246 (YSOsta ja RDA-rekisteristä)
- Kansallisia termejä ja fraaseja 69 (mm. ammatteja, suhteita, muototermejä)
- Onixin termejä merkitty 21, tarve lisätä

Metatietosanasto (6)

- Läheinen yhteys YSON termien kanssa
  - ammatit
  - toimialat
  - kohderyhmät
  - muut vastaavuudet?
- KAM-sektorin termejä
  - pohjamateriaali
  - valmistusmenetelmä
  - yhteisötyypit

KÄYTETTÄVÄ TERMI	kirjastonhoitaja
ALAKÄSITTEET	musiikkikirjastonhoitaja
OHJAUSTERMIT	<i>kirjastonhoitajat</i>
LÄHDE	YSO-termi
KUULUU RYHMÄÄN	ammatti tai tehtävä Henkilö Toimija
MUUNKIELISET TERMIT	librarian englanti <i>librarians</i> bibliotekarie ruotsi <i>bibliotekarier</i>
URI	http://urn.fi/URN:NBN:fi:au:mts:m2919
Lataa tämä käsite:	RDF/XML TURTLE JSON-LD Viimeksi muokattu 7.10.2020
VASTAAVA KÄSITE	kirjastonhoitajat YSO - Yleinen suomalainen ontologia

Metatietosanaston sisältö

- Termit ja fraasit ja
- Termien määritelmiä
  - Avoselkäinen sidos Sidottu kirja, jonka selkä on päällystämättä ja (lanka)sidos on näkyvissä.
  - Ekspressioon sulautunut Liittää ekspression teoksen ekspressioon, joka on sulautunut osaksi toista teosta. Vastavuoroinen suhde: sulautunut ekspressioon.
- Käyttöesimerkkejä
  - Yhteisön tyyppi > galleria Käyttöesimerkki Halvat huvit (galleria)
  - Sadut MARC 21 -formaattissa 240 10 †a Sadut. †k Valikoima

Metatietosanaston sisältö (2)

- Sisältää sekä ISBD- että RDA-termejä
esim. sisältö-, media- ja tallennetyypit, MARC 21 –kentät 336-338
- Monista muista sanastoista poiketen ”tuplatermejä” eri käyttötarkoitusta varten, eri urn
  - [arkki](#), [dia](#), [kortti](#) ... sekä laajuuden yksikköjä että tallennetyyppejä
  - opettaja ammatti, oppiarvo, arvonimi, henkilöön liittyvä henkilö
- Muutenkin rakenteen erilaisuus välistä vaikea hallita
(mm. otsikot (Label) – varsinaiset termit (preferred label))

Metatietosanaston sisältö (3)

- Jotkut termit kattavammin Metatietosanastossa, vaikka osittain samoja kuin esim. YSOssa
  - mm. ammatteja mts 1291, YSOssa n. 370
  - yhteisötyyppejä jne.
- YSO:n kanssa ”päällekkäiset” termit ovat useimmiten Metatietosanastossa yksikössä, esim. ammatit

Metatietosanaston käyttö

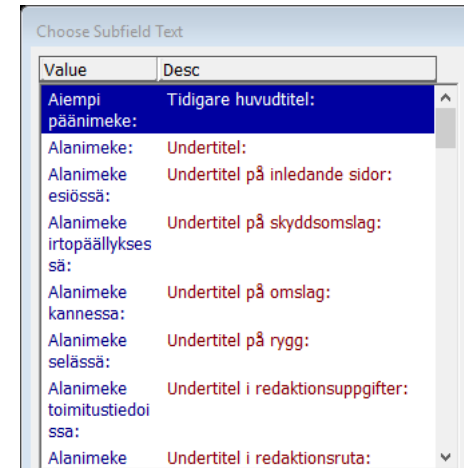
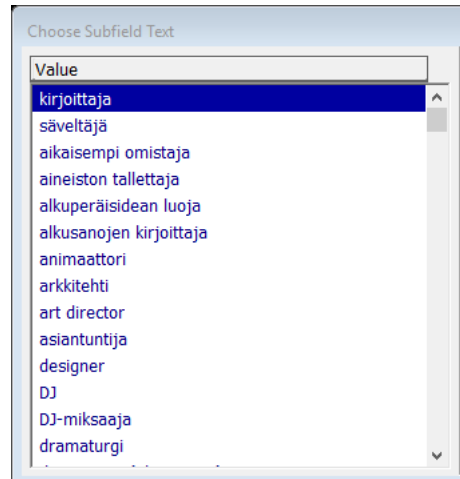
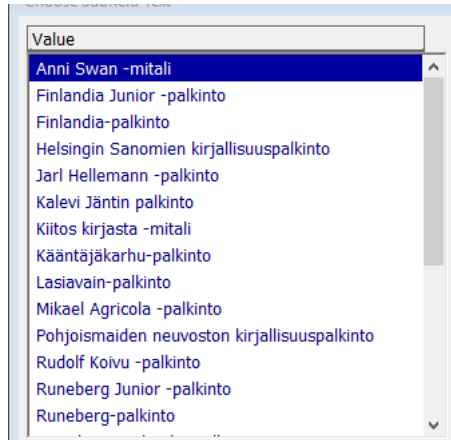
- RDA Toolkit – MTS
  - Metatietosanastossa paljon muitakin termejä ja fraaseja kuin RDA Toolkitissä
  - Uusimmat käännökset ja kansalliset termit, joita ei ole vielä RDA Toolkitin suomennoksissa
  - Metatietosanaston käyttö Fintossa sujuvampaa kuin RDA Toolkit-haku
- Termien ja fraasien ruotsinkieliset ja englanninkieliset vastineet
- (

Metatietosanaston käyttö (2)

- Tietokannat – kuvailijan apuna valmiita sisältöjä esim.

Aleph MARC 21

- 1xx, 7xx ‡e
- 246, 700, 730 ‡i
- 586 ‡a

Metatietosanaston kehittäminen

- Viimeksi lisätty termejä erityisesti auktoriteettien ylläpitoon
  - Viimeksi viety **ammatti tai tehtävä** –termit (yksikössä - ero YSO-monikollisiin termeihin
  - Tulossa lisää **yhteisötyyppejä ja toimialoja**
- Lisää RDA-sanaston ja kuvailussa käytettäviä termejä
- Lisää referenssitermejä

Metatietosanaston kehittäminen (2)

- Käyttöesimerkkejä lisää, varsinkin esim vastavuoroisten suhteiden esimerkkejä
- Tarpeelliset RDA 3R muutokset - noin 400 uutta termiä – nyt vielä ”välitilassa” (ongelmana se että RDA-rekisterin suomennokset eivät välttämättä ole yhteneväisiä nykyisen RDA Toolkitin tekstin kanssa)
- Koko KAM-sektorin tarpeet Metatietosanastolle

Metatietosanaston kehittäminen (2)

- Teknisten ongelmien ratkaiseminen esim.
  - määrärajoitteiden korjaaminen
  - toistuvat samat termit eri merkityksissä
  - TBC > ?

Metatietosanasto -palaute

finto Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu

Sanastot

Tietoja

Palaute

Ohje

på svensk

Palaute

- Palaute:
joko sanaston
omasta linkistä >

tai

met-sanasto@helsinki.fi

Ehdotusjärjestelmä?

Ota yhteyttä!

Metatietosanasto

Kerro nimesi ja sähköpostiosoitteesi, niin vastaamme sinulle henkilökohtaisesti. Voit halutessasi jättää palautteen myös nimettömänä. HUOM! Tiettyä sanastoa koskeva palaute ohjataan suoraan sanaston ylläpitäjälle.

Nimi:

Syötä nimesi

Sähköpostiosoite:

Syötä sähköpostiosoitteesi

Viesti: *

* Kenttä on pakollinen

Lähetä palaute

Kiitos!

kiti.vilkki-eriksson@helsinki.fi

met-sanasto@helsinki.fi